

Ajankohtaista selkokielestä

Avoimen hallinnon verkoston tapaaminen
30.10.2025

Leealaura Leskelä
Selkokeskus, Kehitysvammaliitto

Miten sanoisit tämän selkokielellä?

Suomalaisen yhteiskunnan kriisinkestävyys, demokratian puolustaminen, yhdenvertaisuuden varmistaminen ja tarvittavien yhteiskunnallisten muutosten läpivienti vaativat, että kaikilla ihmisillä on tunne, että he voivat osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan kehitykseen.

https://avoinhallinto.fi/wp-content/uploads/2024/01/Avoin-hallinto_-V-toimintaohjelma_01102023-1.pdf

On tärkeää, että kaikki ihmiset Suomessa
voivat vaikuttaa yhteisiin asioihin.
Kun toimimme yhdessä,
voimme muuttaa yhteiskuntaa paremmaksi.
Silloin Suomi kestää paremmin kriisejä ja vaikeuksia.

Joka seitsemäs ihminen Suomessa

Selkokielen tarve on Suomessa kasvanut yli 20 vuotta.

Uusimman tarvearvion mukaan 11–14 prosenttia väestöstä tarvitse selkokieltä. Se tarkoittaa 632 000–812 000 henkilöä.

Lisää tietoa selkokielen tarvearviosta:
<https://selkokeskus.fi/selkokieli/selkokielen-tarve/>

Selkokielen tarvearvio 2025

Selkokielen tarpeen aiheuttavat syyt	Arvio tarvitsijoiden vähimmäismäärästä	Arvio tarvitsijoiden enimmäismäärästä
Synnynnäiset neurobiologiset syyt	208 000	285 000
Kielitaidon heikkenemisestä johtuvat syyt	112 000	215 000
Todennäköisesti väliaikaiset syyt	312 000	312 000
Yhteensä	632 000	812 000

Taulukko 1. Selkokielen tarve pääkohderyhmittäin

RYHMÄ 1

Synnynnäisistä neurobiologisista syistä johtuva selkokielen tarve

- Kehitysvamma
- Cp-oireyhtymä tai muu neurologinen liikuntavamma
- Autismikirjo
- ADHD-oireyhtymä
- Kehityksellinen kielihäiriö
- Lukivaikeus

RYHMÄ 2

Kielitaidon heikkenemisestä johtuva selkokielen tarve

- Korkea ikä ja muistisairaudet
- Aivoverenkierron häiriö ja afasia

RYHMÄ 3

Todennäköisesti väliaikaisista syistä johtuva selkokielen tarve

- Kielenoppijuus

Ryhmän sisällä selkokielen tarve vaihtelee

Ryhmä 1

Selkokielen tarve liittyy ennen syntymää, synnytyksessä tai pian sen jälkeen ilmenneeseen sairauteen, vammaan tai tilaan, joka vaikuttaa henkilön kielellisiin taitoihin.

Ryhmä 2

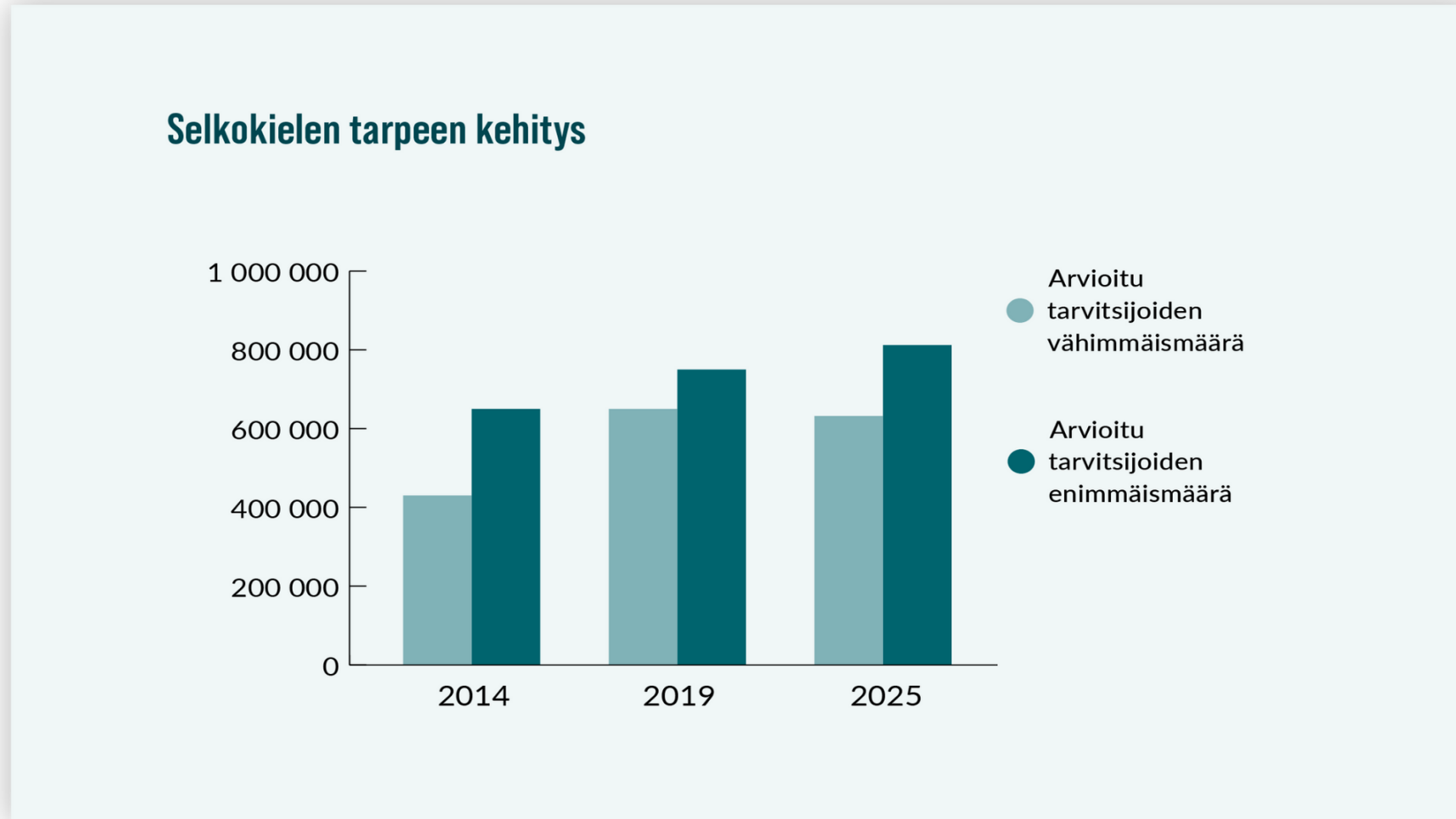
Selkokielen tarve liittyy kielellisten taitojen heikentymiseen elinaikana ilmenneiden sairauksien, vammojen tai tilojen vuoksi.

Ryhmä 3

Selkokielen tarve on todennäköisesti väliaikaista tai se liittyy vain tiettyihin tilanteisiin tai olosuhteisiin, joihin henkilön kielitaito ei riitä.

Haverinen, 2025, Leskelä & Lindholm 2025

Miten selkokielen tarve on muuttunut Suomessa?

Haverinen, 2025;
Juusola, 2019;
Virtanen, 2014

Kaavio 2. Selkokielen tarpeen kehitys.

Selkokielen tarvetta ei ole helppo arvioida

- **Kohderyhmät limittyvät keskenään:** miten välttää laskemasta sama henkilö kohteen kertaan?
- **Kansainväliset tutkimukset eivät aina ole sovellettavissa Suomeen:** miten otetaan huomioon Suomen erityispiirteet?
- **Lukutaidon haasteita tutkitaan pääosin lapsilla ja nuorilla,** mutta selkokielen tarve on erityisesti aikuisväestön pulmana: mitkä tekijät koskevat kaikkia ikäryhmiä, mitkä taas ovat ikään sidottuja?
- **Selkokielen tarve voi koskea eri vaikeustasoja:** miten otetaan huomioon, että osa tarvitsee perusselkokieltä ja osa helppoa selkokieltä?
- **Selkokielen tarve voi olla kapea- tai laaja-alaista:** miten otetaan huomioon, että joku tarvitsee selkokieltä kaikessa ja läpi elämänsä, toinen taas ajoittain tai vain jossakin asioissa?
- **Kieli- ja lukutaidot voivat kehittyä tai taantua:** miten otetaan huomioon esimerkiksi kielenoppijan siirtymä selkokielestä yleiskieleen ja muistisairaana henkilön siirtymä perusselkokielestä helppoon selkokieleen?
- **Ryhmien sisällä on suurta vaihtelua kieli- ja lukutaidoissa:** miten otetaan huomioon samaan ryhmään kuuluvien henkilöiden hyvin erilaiset tilanteet?

Selkokieltä tarvitaan yhteiskunnassa laajasti

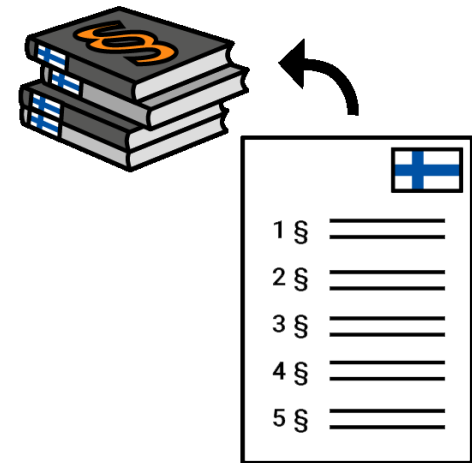
Selkokielen tarvearvion yhteydessä teimme kyselyn selkokielen kohderyhmien etujärjestöille. Sen mukaan Suomessa tarvitaan ainakin

- selkokielistä uutisia ja ajankohtaistietoa
- selkokielistä viranomaisviestintää
- mahdollisuus asioida selkokielellä etenkin silloin, kun asia liittyy toimeentuloon
- ohjeita arkipäiväiseen elämään ja työelämään, erityisenä esimerkkinä työturvallisuus- ja perehdytysohjeet
- selkokielistä verkkosivuja ja ohjeita digiasiointiin erityisesti iäkkäille
- järjestöjen omaa selkokielistä viestintää jäsenille että järjestössä työskenteleville
- selkokielistä kirjallisuutta.

Selkokielellä ei ole lain suojaa

Selkokieltä ei mainita missään Suomen lainsäädännössä. Seuraavissa lakikokonaisuuksissa sen voi kuitenkin ajatella taustalle:

- Laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta 306/2019 > lain esitöissä maininta ”tarvittaessa selkokielellä” (HE 60/2018).
- Hallintolain §9 > voisiko koskea myös selkokieltä?
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014, §15 > koskisivatko ”kohtuulliset mukautukset” myös selkokielistämistä?

YK:n vammaissopimus selkokielen ankkurina

[YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista](#) hyväksyttiin 2006.

Suomi ratifioi sopimuksen 2016.

[YK:n vammaissopimus selkokielellä](#)

Artikla 2: Määritelmät

Tässä sopimuksessa

- viestintä sisältää kieliä, tekstin näyttämistä, pistekirjoitusta, taktiilikommunikaatiota, isokirjaintekstiä, saavutettavaa multimediaa sekä kirjallisia, kuuloon perustuvia, **selkokieliä**, ihmisääneen perustuvia sekä puhetta tukevia ja korvaavia viestintätapoja, -keinoja ja -muotoja, saavutettava tieto- ja viestintäteknologia mukaan lukien;
- kieli sisältää puhutut kielet sekä viittomakielet ja muut ei-puhutun kielen muodot;

Artikla 9: Esteettömyys ja saavutettavuus

Jotta vammaiset henkilöt voisivat elää itsenäisesti ja osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla, sopimuspuolet toteuttavat asianmukaiset toimet varmistaakseen vammaisille henkilöille muiden kanssa **yhtenvertaisen pääsyn** fyysiseen ympäristöön, kuljetukseen, **tiedottamiseen ja viestintään**, muun muassa tieto- ja viestintäteknologiaan ja -järjestelmiin, sekä muihin yleisölle avoimiin tai tarjottaviin järjestelyihin ja palveluihin sekä kaupunki- että maaseudulla.

Selkokielen osaajia on Suomessa liian vähän

- Suomessa kuka vain voi ilmoittaa olevansa selkokielen asiantuntija ja myydä selkokieleen liittyviä palveluitaan, sillä selkokielen asiantuntija ei ole suojattu ammattinimike.
- Mutta miten erottaa todelliset selkokielen osaajat henkilöistä, joilla on vain vähän tietoa aiheesta, kun ammattitutkintoa alalle ei ole?
- **Selkokirjoittajan osaamismerkkin** tavoite on varmistaa, että selkoaineistojen julkaisijoilla on riittävästi osaamista selkokielestä.
- Osaamismerkillä vähennetään vaaraa, että Suomessa tarjotaan selkokielistä aineistoja, jotka tosiasiallisesti ovat selkeää yleiskieltä ja siksi selkokieltä tarvitseville henkilöille kielellisesti liian vaikeita.

Koulutuspolku selkokirjoittajille

Alkutaso:

Ymmärrän, mitä selkokieli on
ja miksi se on olemassa.
Erotan selkokielen
selkeästä yleiskielestä.

Perustaso:

Omaksun perusselkokielen
yleiset periaatteet ja
ohjeistukset. Harjoittelen
kirjoittamaan selkotekstejä.

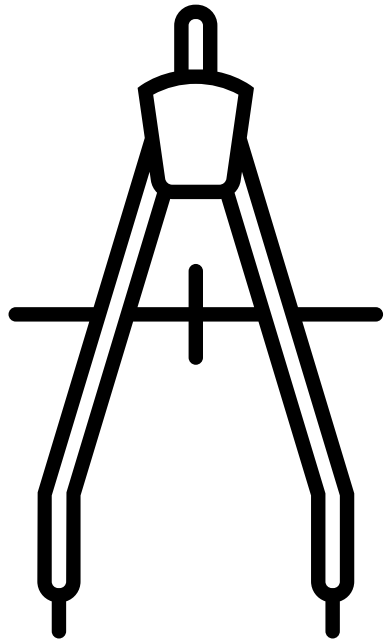
Syventävä ja laajentava taso:

Sovellan tietojani käytäntöön ja
laajennan osaamistani jollekin
selkokielen erityisalueelle.

Asiantuntijataso:

Tuotan ja julkaisen
selkoaineistoja
ammattimaisesti.

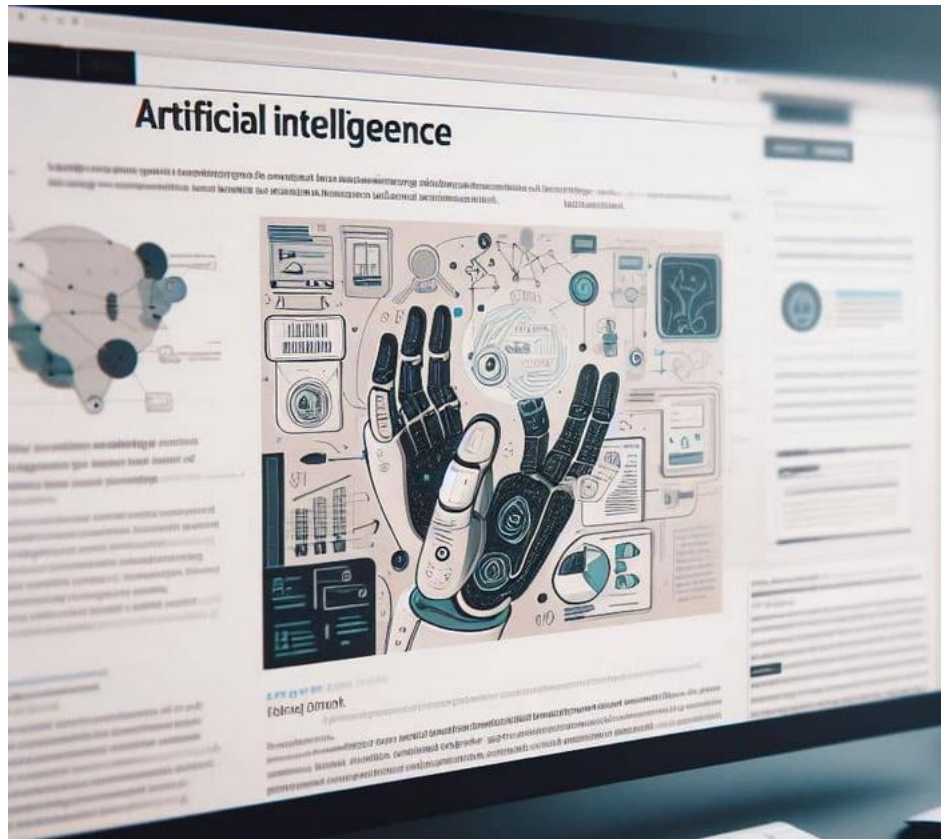
Millaista osaamista selkokirjoittajan osaamismerkki edellyttää?

Selkokirjoittaja

- osaa kirjoittaa selkoaineiston, jolle Selkokeskus tai LL-Center myöntää selkotunnuksen
- ottaa huomioon eri lukijakuntien erilaiset tarpeet ja kielelliset haasteet
- osaa tuottaa hyvää tekstiä sekä helpolla että perusselkokielellä
- julkaisee selkokielellä asiatekstejä, kaunokirjallisuutta tai journalistisia tekstejä
- tunnistaa eri julkaisumuotojen erityisvaatimukset.

Miten tekoäly vaikuttaa selkokieleen?

- Tekoälyä tutkitaan selkotekstien tuottajana monissa maissa ja hankkeissa.
- Saksassa tekoäly on jo käytössä mm. selkokielisten lääketietotekstien tuottamisessa.
- Kokemukset eri maista osoittavat, että ihmisen jälkieditointi on toistaiseksi välttämätöntä, eikä tekoäly vielä säästä selkotekstin tuottajan aikaa.
- Selkokeskus on kannanotossaan linjannut, että selkotekstin tuottamisessa on tällä hetkellä aina oltava mukana selkokielen asiantuntija.

Selkeään yleiskieleen tekoäly jo taipuu. Entä selkokieleen?

- Tekoälyä kehitetään myös Suomessa tuottamaan selkokiелisiä tekstejä.
- Toiveita: Tekoäly säästää aikaa, vaivaa ja rahaa.
- Haasteita:
 - Tekoäly tuottaa selkolukijalle liian vaikeaa tekstiä.
 - Tekoäly ei ota huomioon selkokieltä tarvitsevien ryhmien erityispiirteitä.
 - Tekoäly keksii omia sisältöjä (hallusinoi), joten sen tuottamaan materiaaliin ei voi luottaa.
- Huolia: Tekoäly laskee väistämättä selkomateriaalien laatua.

Rinnakkaistekstejä on vielä liian vähän

- Suomessa on julkaistu selkokieleistä materiaalia jo usean vuosikymmenen ajan.
- Rinnakkaistekstejä, joissa sama asia kerrotaan selkeällä yleiskielellä ja selkokielellä, on kuitenkin melko vähän.
- Tekoälyllä on siten vähän materiaalia, josta ottaa oppia ja harjaantua erottamaan nämä kielimuodot toisistaan.
- Vaarana on myös yksittäisten kirjoittajien tekstien yliedustus aineistoissa.

Selkotunnus takaa laadun muuttuvissa tilanteissa

- Valtakunnallinen, ilmainen selkotunnus on osoittautunut Suomen valttikortiksi: se takaa selkomateriaalien laadun ja on kaikkien saatavilla.
- Selkotunnuksen tunnettuus on parantunut, mutta sitä haetaan edelleen vain osalle selkojulkaisuista.
- Suuri haaste on tunnuksen myöntämiseen liittyvän tarkistuksen resurssointi ja rahoitus.
- Jotta tunnus voidaan myöntää myös tulevaisuudessa sellaisille julkaisumuodoille, joita vielä ei ole, tunnusta ja sen myöntöprosessia on kehitettävä.

Selkokielellä on pohjoismaiset juuret

Ruotsiksi: *lätt språk, lättläst*

Norjaksi: *lett språk, lett å lese*

Tanskaksi: *let sprog, let at læse*

Suomeksi: *selkokieli*

Ks. mm. Bohman, 2021; Bugge, Berget & Vindenes 2021; Leskelä, 2021

ELIN-verkosto kokoaa selkokielen tutkijoita ja kehittäjiä

- Vuodesta 2021 toiminut kansainvälinen ELIN-verkosto on aktiivisesti edistänyt selkokielen käyttöä ja tutkimusta etenkin Euroopan maissa.
- Tällä hetkellä verkostossa pohditaan muun muassa selkokielen määritelmää ja siihen liittyvää termistöä. Kun selkeälle kielelle (*plain language*) on olemassa kansainvälinen standardi, voisiko sellainen olla myös selkokielelle (*easy language*)?
- Monissa maissa kiinnostavia teemoja ovat esimerkiksi
 - selkokieli toisen kielen oppimisen ja kotoutumisen tukena
 - selkokielen ammatillistuminen ja selkokielen koulutuspolut
 - selkokieli museoissa ja kulttuuritapahtumissa
 - selkokielen sovellukset.

Lisää tietoa ELIN-verkostosta: <https://www.facebook.com/ELINnetwork/>

Kenestä Vuoden selväsanainen 2025?

Vuoden selväsanainen -palkinto on myönnetään henkilölle tai taholle, joka on merkittävästi edistänyt selkokielistä viestintää Suomessa.

Selkokielen neuvottelukunnan palkintoraati valitsi Vuoden selväsanainen 2025 -kilpailun finalisteiksi seuraavat:

- Eduskunnan kanslia: Eduskunnan selkokielliset verkkosivut ja selkokielliset opastukset Eduskuntatalossa
- Steg för steg -yhdistys: Yhdistyksen selkokiellinen Mitt val -aineisto sekä äänestämistä tukevat opintopiirit
- Helsingin yliopisto ja professori Tiina Onikki-Rantajääskö: Helsingin yliopiston selkokiellinen opintokokonaisuus

Vuoden selväsanainen 2025 paljastetaan palkintotilaisuudessa, joka järjestetään [Kehitysvammaliiton opintopäivillä](#) Tiedekeskus Heurekassa 12.11.2025.

Lähteet:

- Bohman, Ulla, 2021. Easy language in Sweden. In C. Lindholm & U. Vanhatalo (eds.), Handbook of Easy Languages in Europe. Berlin, Frank & Timme.
- Bovim Bugge, Hanna, Gerd Berget & Eivor Vindenes, 2021. Easy Language in Norway. In C. Lindholm & U. Vanhatalo (eds.), Handbook of Easy Languages in Europe. Berlin, Frank & Timme.
- ELIN = Easy Language International Network. <https://www.facebook.com/ELINnetwork/>
- Haverinen, Elisa, 2025. Selkokielen tarvearvio 2025. https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2025/05/selkokielen_tarvearvio_2025_saavutettava.pdf
- Juusola, Markku, 2019. Selkokielen tarvearvio 2019. <https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2021/05/Tarvearvio-2019.pdf>
- Leskelä, Leealaura, 2021. Easy Language in Finland. In C. Lindholm & U. Vanhatalo (eds.), Handbook of Easy Languages in Europe. Berlin, Frank & Timme.
- Leskelä, Leealaura, Arto Mustajoki & Aino Piehl, 2022. Easy and plain languages as special cases of linguistic tailoring and standard language varieties. Nordic Journal of Linguistics 45:2, 194–213.
- Leskelä, Leealaura & Camilla Lindholm, 2025. Selkokielen tutkimus yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta edistämässä. Teoksessa C. Lindholm & L. Leskelä (toim.) Tutkimusretkellä selkokieleen, s. 17–40. Helsinki, Gaudeamus.
- Lindholm, Camilla & Leealaura Leskelä (toim.), 2025. Tutkimusretkellä selkokieleen, 17–40. Helsinki, Gaudeamus.
- Selkokeskuksen kannanotto tekoälyn käytöstä selkomukautuksissa 9.12.2024. <https://selkokeskus.fi/tietoa-meista/kannanotot/>
- Virtanen, Hannu, 2014. Selkokielen tarvearvio 2014. https://selkokeskus.fi/wp-content/uploads/2016/05/Tarvearvio_2014_kevyt.pdf
- YK:n vammaissopimus = Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. https://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/vammaisten_oikeudet_2016_net.pdf
- YK:n vammaissopimus selkokielellä= Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista, selkokielineen versio. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/404>